

Lastentarhanopettajakoulutus 120-vuotta

Arvoisat varhaiskasvatuksen asiantuntijat

Lastentarhanopettajakoulutuksen taival alkoi syyskuussa 1892 Sörnäisten kansanlastentarhan yhteydessä.

Koulutuksen – niin kuin koko lastentarha-aatteen - tehtävänä oli vastata kaupungistumisen ja teollistumisen aiheuttamiin sosiaalisiin ongelmiin ja pyrkiä niiden ehkäisemiseen ja vähentämiseen. Koulutuksen haasteet ovat moninaistuneet vuosikymmenten myötä, mutta koulutuksen ydin on säilynyt.

Lastentarhanopettajakoulutus on luomassa ja turvaamassa kasvatuksellista tasa-arvoa ja hyvinvointia. Lapsella on varhaisina elinvuosinaan meneillään monenlaisia kehitysprosesseja. Niiden tunnistaminen ja oikein ajoitettu tukeminen edellyttävät lastentarhanopettajalta hyvää tietämystä lasten kehityksestä. Tämä tietämyksen alue auttaa havaitsemaan ne tilanteet, jotka ovat kasvun ja oppimisen paikkoja.

Eriyisen suuri lastentarhanopettajan merkitys on ollut ja on edelleen syrjäytymisen ehkäisyssä. Tämä piirre on rakentunut ammatin ja siihen valmistavan koulutuksen sisäiseksi eetoskeksi läpi historian. Tunnistamalla ja ehkäisemällä varhaislapsuuden syrjäytymistä vaikutetaan myönteisesti samalla niin yksilön kuin koko yhteiskunnankin tulevaisuuteen.

Lastentarhanopettajan työn alkuvaiheista lähtien on syrjäytymisen alkujuuria etsitty varhaislapsuudesta.

On torjuttuja lapsia, syrjäänvetäytyjiä sekä sosiaalisten ongelmien ja köyhyyden koettelemia lapsia. On kiusaajia ja kiusattuja lapsia. Syrjäytynyt lapsi ei usko omiin mahdollisuuksiinsa elämässä. Itsetunnon säiliö on tyhjä. Syrjäytymisen noidankehän katkaisu vaatii monenlaisia taitoja ja valmiuksia. Niiden perusta luodaan lastentarhanopettajakoulutuksessa.

Lapsen arki ja kokemukset ovat tulleet entistä näkyvämmiksi. Tätä ovat edistäneet lastentarhanopettajien koulutus ja siihen liittyvä tutkimus. Tietomme ja käsityksemme lapsuudesta, lapsesta, kasvatuksesta ja oppimisesta ovat muuttuneet aiempaa lapsilähtöisemmiksi ja lapsen asemaa vahvistaviksi. Niin meillä kuin muissakin maissa on tehty runsaasti tutkimusta, joka valaisee ja korostaa varhaisen vuosien merkitystä lapsen kehitykselle. Tutkimuksissa on kiinnitetty huomiota varhaisen vuorovaikutuksen merkitykseen, minäkäsityksen muodostumiseen ja lapsen kielelliseen kehitykseen.

Monitieteisen tutkimuksen tarpeita on edelleen runsaasti. Esimerkiksi lapsen osallisuus ja toimijuus, leikkikulttuurin muutokset, kulttuurien välinen vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa ja

vanhemmuuden kysymykset ovat tästä esimerkkejä. Tutkimustietoa tarvitaan myös varhaiskuntoutuksesta sekä varhaiskasvatuksen johtamisesta ja päiväkodin kehittymisestä moniammatillisena työyhteisönä.

Tutkimustulokset ovat haastaneet lastentarhanopettajat, sekä opiskelemaan uusinta tietoa lapsen varhaisista vuosista, että kehittämään sellaisia toimintatapoja, jotka soveltavat tuota tietoa varhaiskasvatuksen arkeen. On välttämätöntä, että uusi tutkimustieto tulee tutuksi jo lastentarhanopettajien peruskoulutuksessa. Se ei kuitenkaan riitä. Myös täydennyskoulutuksessa on voitava tutustua siihen.

Erityistä huomiota tuleekin kiinnittää lastentarhanopettajien täydennyskoulutukseen ja turvata sille riittävät voimavarat. Tärkeätä on myös se, että lastentarhanopettajien koulutuksesta vastaavat yliopistot ovat aktiivisesti luomassa jatkumoa ja yhteyttä perus- ja täydennyskoulutuksen kesken. Näin toteutuu vuorovaikutus tutkimuksen ja lastentarhanopettajan arkipäivän työn kesken.

Muutos astuu yhä selvemmin varhaiskasvatuksen maailmaan. Muutos ei kysele, neuvottele, odottele oven pielessä tai pyydä anteeksi vaikutuksiaan. Muutokset lapsissa, heidän elinympäristössään ja koko yhteiskunnassa edellyttävät lastentarhanopettajalta herkkyyttä ja valmiutta ennakoida tulevaisuutta lasten kannalta.

Varhaiskasvattajan ammattitaitoa on pystyvä jäsentämään muutoksia ja määrittelemään, mitkä niistä ovat kasvun ja oppimisen kannalta keskeisiä. Tarvitaan kykyä erottaa olennainen epäolennaisesta ja oivallusta lapsen tulevien mahdollisuuksien maailmasta. Lastentarhanopettajan työ rakentuu kohtaamisista, vuorovaikutuksesta ja ihmissuhteista. Kaikesta antoisuudestaan huolimatta tällainen työ on varsin kuormittavaa. Työolojen tutkimusten perusteella tiedämme, että työuupumuksen vaara on erilaisissa ihmissuhdeammateissa suuri. Miten kuormitukseen ja työuupumukseen voidaan vaikuttaa?

Yksi tärkeä tekijä on työyhteisö ja yhteisöllisyydestä saatava tuki. Aikuisten yhteisölliset tavat ratkaista arjen ongelmia heijastuvat myönteisinä esimerkkeinä myös lasten maailmaan. On tärkeätä, että lastentarhanopettajakoulutus antaa opiskelijoille yhteisöllisesti toimivan organisaation mallin. Näin luodaan edellytyksiä myös työssä jaksamiselle.

Hallitusohjelmassa todetaan, että laadukas ja saavutettavissa oleva varhaiskasvatus ja esiopetus taataan koko ikäluokalle. Päivähoidon ja varhaiskasvatuksen hallinnonala on ollut keskustelun aiheena jo pitkään. Hallitusohjelman lausuman mukaan varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirretään sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön.

Kunnista suurin osa eli 67 prosenttia on jo siirtänyt päivähoitonsa sosiaalitoimesta opetustoimeen. Vuoden 2013 alussa tapahtuvaa hallinnonalan siirtoa on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön kesken. Siirto koskee päivähoitopalveluja ja varhaiskasvatusta. Kotihoidon ja yksityisen hoidon tuki jäävät edelleen sosiaali- ja terveysministeriöön. Siirto ministeriöstä toiseen on mittava toimenpide, joka on edellyttänyt laaja-alaista valmistelu- ja lainsäädäntötyötä muun muassa ministeriöiden tehtäviksi säädettyjen asioiden osalta. Siirron

toteuttaminen mahdollisimman sujuvasti edellyttää myös jatkossa yhteistyötä sosiaali- ja terveyshuollon kanssa.

Sen tiivistäminen onkin kirjattu hallitusohjelmaan. Hallinnonalan siirto tullaan toteuttamaan niin, ettei päivähoidon asiakkaille aiheudu muutoksia eikä päivähoitojärjestelmään tule laadullisia heikennyksiä. Hallinnonalan siirron myötä päivähoito ja varhaiskasvatus tulevat osaksi kasvatus- ja opetusjärjestelmää ja niistä muodostuu toiminnallisesti, sisällöllisesti ja hallinnollisesti yhtenäinen kokonaisuus.

Tavoitteena on, että varhaiskasvatuksella luodaan entistä vahvempaa perustaa lapsen tasapainoiselle kasvulle ja kehitykselle, elinikäiselle oppimiselle sekä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lapsen hyvinvointia edistetään jatkossakin hoidon, kasvatuksen ja oppimisen kokonaisuudesta koostuvalla toiminnalla. Laadukkaan toiminnan perustana on monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen sekä pedagogisten menetelmien hallintaan perustuva tietämys lapsesta ja lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta.

Hallitusohjelma lupaa, että säädetään laki varhaiskasvatuksesta. Uutta varhaiskasvatustalain valmistelevalle työryhmän asettaminen on käynnissä.

Työryhmä aloittaa työnsä tämän syksyn aikana. Osana varhaiskasvatustalain valmistelua kuullaan laajasti varhaiskasvatuksen sidosryhmiä ja asiantuntijoita. Hallituksen esitys uudesta varhaiskasvatustalain tullaan antamaan eduskunnalle kevätistuntoaikana 2014.

Nykyinen päivähoitotalain viettää 40-vuotissyntymäpäiväänsä muutaman kuukauden kuluttua keuhällä 2013. Hallinnonala-siirron ja varhaiskasvatustalain valmistelun pohjalta voikin todeta, että elämme historiallisia hetkiä suomalaisessa päivähoitossa ja varhaiskasvatuksessa! Varhaiskasvatuksen kehittämisen perustana on riittävä määrä ammattitaitoista henkilöstöä. Tätä perustaa on pikaisesti vahvistettava.

Pula pätevistä lastentarhanopettajista ja erityislastentarhanopettajista on jatkunut pitkään ja muodostunut ongelmaksi varsinkin pääkaupunkiseudulla. Koulutusmäärät ovat olleet riittämättömiä, ja yliopistoilla on ollut vaikeuksia koulutustavoitteiden saavuttamisessa. Tilanteen on nopeasti parannuttava, jotta varhaiskasvatuksen kehittäminen ei ajaudu suuriin vaikeuksiin.

On välttämätöntä, että yliopistot huolehtivat siitä, että seuraaville vuosille asetettujen koulutustavoitteiden saavutetaan sekä lastentarhanopettaja- että erityislastentarhanopettajakoulutuksessa ja varmistavat koulutukselle riittävät voimavarat. Ammattitaitoisen henkilöstön saatavuus on perusedellytys varhaiskasvatuksen menestykselle ja tulevaisuudelle. Uskon, että yliopistot tiedostavat suuren vastuunsa asetettujen tavoitteiden toteutumisesta tässä asiassa ja tekevät pikaisesti tarvittavat korjausliikkeet.

Lastentarhanopettajakoulutuksen tulevaisuuden näkymiä ja kehittämistarpeita luodetaan paraikaa laajassa varhaiskasvatuksen koulutuksen arviointihankkeessa, jota Korkeakoulujen arviointineuvosto ja Koulutuksen arviointineuvosto toteuttavat. Arvioinnin ajoitus on erinomainen hallinnonala-siirron ja lakivalmistelun kannalta.

Arvioinnin avulla saadaan monipuolinen tilannekuva koulutuksista ja samalla tärkeää tietoa koulutuksen kehittämiseksi.

Arviointi hyödyttää koko varhaiskasvatusjärjestelmän, varhaiskasvatuksen lainsäädännön ja hallinnon uudistamista. Laadukkaan varhaiskasvatuksen kannalta on olennaista, että koko kasvatusyhteisöllä ja jokaisella yksittäisellä kasvattajalla on vahva ammatillinen osaaminen ja tietoisuus. Tätä tuetaan arviointitiedon avulla.

Onnittelen sydämellisesti lastentarhanopettajakoulutusta sen ansiokkaan 120-vuotistaipaleen johdosta.

Samalla haluan toivottaa menestystä, voimia ja jaksamista vaativassa tehtävässänne kaikille teille lastentarhanopettajakoulutuksen kehittäjille
– tulevaisuuden näkijöille ja tekijöille!